

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

Yosef: The High Cost of Being
a Tzaddik

Mrs. Deena Rabinovich
ד' טבת תשע"ז • December 24, 2017

1. **בראשית ו, ט** אֵלֶּה, תּוֹלְדוֹת נח--נח איש צדיק תמים הָיָה, בְּדֹרֹתָיו : אֶת-הָאֱלֹקִים, הִתְהַלֵּךְ-נח.
2. **בראשית ז, א** וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ, בֹּא-אִתָּה וְכָל-בֵּיתְךָ אֶל-הַתֵּבָה : כִּי-אֶתְּךָ רְאִיתִי צָדִיק לְפָנַי, בְּדוֹר הַזֶּה.
3. **יחזקאל יד, יד** וְהָיוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה, בְּתוֹכָהּ--נח, דנאל (דְּנִיאל) וְאִיּוֹב : הֵמָּה בְּצַדִּיקְתֶּם יִנְצְלוּ נַפְשָׁם, נְאֻם אֲדֹנָי ה'.
4. **מדרש תנחומא בובר פרשת נח ד** : דבר אחר אלה תולדות נח נח איש צדיק, למה נקרא שמו צדיק, הואיל וזן את בריותיו של הקב"ה נעשה כבוראו, כענין שנאמר כי צדיק ה' צבקות אהב [תהילים יא, ז] וכן יוסף הואיל וזן את הבריות שבע שנים נקרא צדיק, שנאמר על מכרם בכסף צדיק [עמוס ב, ו] ולפי שזן את הבריות שבע שנים, לפיכך נקרא צדיק.
5. **מדרש תנחומא פרשת בהעלותך יג** : דבר אחר קח את הלויים. זה שאמר הכתוב ה' צדיק יבחן [תהילים יא, ה] אין הקב"ה מעלה את האדם לשררה, עד שבוחר ובודק אותו תחלה, וכיון שהוא עומד בנסיונו, הוא מעלה אותו לשררה, וכן אתה מוצא באבינו אברהם ניסה אותו הקב"ה עשר נסיונות, ועמד בנסיונו, ואחר כך בירכו, שנאמר וה' ברך את אברהם בכל [בראשית כד, א] וכן יצחק ניסה בימי אבימלך, ועמד בנסיונו, ואחר כך ברכו שנאמר ויזרע יצחק בארץ ההוא [וגו' ויברכהו ה'] וכן יעקב ניסה בכל אותן הצרות, בעשו ובדינה וביוסף, והיאך יצא מבית אביו ואמו כי במקלי עברתי וגו' [בראשית לב, יא] וברכו, שנאמר וירא אלקים אל יעקב עוד [בבואו מפדן ארם ויברך אותו בראשית לה, ט] וכן יוסף ניסה באשת פוטיפר, והיה חבוש י"ב שנה, ואחר כך יצא ונעשה מלך, על שעמד בנסיונו, הו' ה' צדיק יבחן, ואף שבטו של לוי נתנו נפשם על קדושת שמו של הקב"ה, שלא תבטל התורה, שבשעה שהיו ישראל במצרים מאסו את התורה ואת המילה והיו כולם עובדי עבודה זרה שכן יחזקאל מוכיחו שנאמר ואמרת אליהם כה אמר ה'
6. **פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא ג - ביום השמיני** : ויאמר ליוסף הנה אביך חולה (בראשית מ"ח א') מי אמר לו שאביו חולה יש אומרים ברוח הקדש ראה ויש אומרים בלהה אמרה לו שהייתה משמשת [את] יעקב כיון שחלה באה ואמרה ליוסף ויש אומרים בנימין הודיעו ויש אומרים קריוסי הושיב יוסף בפלטרין כיון שהרגישו ביעקב שחולה באו והודיעו ליוסף, והרי כל שבחו של יוסף שהיה מפליג על כבוד אביו ולא נכנס אצלו בכל שעה שאילולי שבאו אחרים ואמרו לו אביו חולה לא היה יודע, אלא להודיעך צדקו שלא רצה להתייחד עם אביו שלא יאמר לו היאך עשו בך אחיך (ומקללים את) [ומקללים, אמר] יוסף אני יודע צדקו של אבא כל דבריו גזירות הן אמר ללבן עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה (שם /בראשית/ ל"א ל"ב) ומתה אמי ואני בא לומר שיקללם יקללם ונמצאתי מחריב את כל העולם שלא נברא העולם אלא בשביל השבטים לפיכך לא היה הולך אצל אביו בכל שעה.
7. **רש"י בראשית ו, ט** : **אלה תולדות נח איש צדיק** - הואיל והזכירו ספר בשבחו שנא' (משלי ו) זכר צדיק לברכה ד"א למדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים בדורותיו - (סנהדרין קט) יש מרבותינו דורשים אותו לשבח כ"ש שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו היה צדיק ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום :
8. **פרקי דברי אליעזר לו** : שנאמר על מכרם בכסף צדיק ואביו בעבור נעלים
9. **מדרש תנחומא אמרו לכו** ונמכרנו לישמעלים הן מוליכין אותו לקצוות המדבר עמדו מכרוהו בעשרים כסף לכל אחד מהם שני כסף לקנות מנעלים לרגליהם
10. **זוהר חלק א מה, א** : יוסף הצדיק הוא עמוד העולם
11. **ספורנו עה"ת ספר בראשית לו, ב** : **היה רועה את אחיו בצאן**. היה מנהיג ומורה אותם במלאכת מרעה הצאן : **והוא נער**. ומפני נערותו חטא להביא דבת אחיו כי לא נסה ולא התבונן לאחרית דבר אע"פ שהיה אז משכיל מאד ושהיה אחר כך מורה לזקני הדור כאמרו וזקניו יחכם וזה כאמרם ז"ל ולא בדרדקי עצה. ויבא יוסף את דבתם רעה. באמרו לאביו שאחיו היו טועים ומפסידים בבלי דעת כראוי במלאכת המקנה שהית' אז עקר השתדלות' בקניי עושר ונכסי :
12. **בראשית מב, כא** וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו, אֲבָל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל-אָחִינוּ, אֲשֶׁר רְאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוּ אֵלֵינוּ, וְלֹא שָׁמַעְנוּ ; עַל-כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ, הַצָּרָה הַזֹּאת. **מב, כב** וַיַּעַן רְאוּבֵן אֶתְּם לְאֹמֶר, הֲלוֹא אֲמַרְתִּי אֲלֵיכֶם לֵאמֹר אַל-תִּחְטְאוּ בְּיָד--וְלֹא שָׁמַעְתֶּם ; וְגַם-דָּמוֹ, הִנֵּה נִדְרָשׁ. **מב, כג** וְהֵם לֹא יָדְעוּ, כִּי שָׁמַע יוֹסֵף : כִּי הִמְלִיץ, בִּינְתָם.
13. **בראשית מא, נ** וַלְיוֹסֵף יָלַד שְׁנֵי בָנִים, בְּטָרְם תְּבוּא שְׁנַת הָרָעַב, אֲשֶׁר יָלְדָה-לוֹ אֲסֵנַת, בַּת-פּוֹטִי פְרַע פֶּהוּן אוֹן. **מא, נא** וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת-שֵׁם הַבְּכוֹר, מְנַשֶּׁה : כִּי-נִשְׁנֵי אֱלֹקִים אֶת-כָּל-עַמְלִי, וְאֶת-כָּל-בֵּית אָבִי. **מא, נב** וְאֶת שֵׁם הַשֵּׁנִי, קָרָא אֶפְרָיִם : כִּי-הִפְרִי אֱלֹקִים, בְּאַרְצָךְ עֲנִי.

14. **רש"י על בראשית מא, מה: פוטי פרע** - הוא פוטיפר ונקרא פוטי פרע על שנסתרס מאליו לפי שחמד את יוסף למשכב זכר (סוטה יג):

15. **בראשית לט, ויְהִי, כַּדְבָּרָה אֶל-יוֹסֵף יוֹם יוֹם; וְלֹא-שָׁמַע אֶלֶיהָ לְשָׁכַב אִצְלָהּ, לְהִיּוֹת עִמָּהּ.**

16. **רש"י לט, יא- ויהי כהיום הזה** – כלומר ויהי כאשר הגיע יום מיוחד, יום צחוק, יום איד שלהם שהלכו כולם לבית עבודה זרה, אמרה אין לי יום הגון להזקק ליוסף כהיום הזה. אמרה להם חולה אני ואיני יכולה לילך: **לעשות מלאכתו** – רב ושמואל, חד אמר מלאכתו ממש, וחד אמר לעשות צרכיו עמה, אלא שנראית לו דמות דיוקנו של אביו וכו', כדאיתא במסכת סוטה (דף לו ב):

17. **בראשית לט, ב ויְהִי ה' אֶת-יוֹסֵף, וְיִהְיֶה אִישׁ מְצַלִּיחַ; וְיִהְיֶה, בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי. לט, ג ויִרְא אֲדֹנָיו, כִּי ה' אִתּוֹ; וְכָל אֲשֶׁר-**
הוא עֲשָׂה, ה' מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ. **לט, ד וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו, וַיִּשְׁרַת אֹתוֹ; וַיִּפְקְדֵהוּ, עַל-בֵּיתוֹ, וְכָל-יָשׁ-לוֹ, נָתַן בְּיָדוֹ. לט, ה וְיִהְיֶה מֵאֲזַז הַפְּקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ, וְעַל כָּל-אֲשֶׁר יֵשׁ-לוֹ, וַיִּבְרָךְ ה' אֶת-בֵּית הַמִּצְרִי, בְּגִלְלַל יוֹסֵף; וְיִהְיֶה בְרַפְתָּ ה', בְּכָל-אֲשֶׁר יֵשׁ-לוֹ--**
בְּבֵיתוֹ, וּבְשָׂדֵהוּ. **לט, ו וַיַּעֲזֹב כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ, בְּיַד-יוֹסֵף, וְלֹא-נָדַע אֹתוֹ מְאוּמָה, כִּי אִם-הִלָּחֵם אֲשֶׁר-הוּא אוֹכֵל; וְיִהְיֶה יוֹסֵף, יָפֵה-תָאֵר וְיָפֵה מְרָאָה.**

18. **בראשית מ, ו יבא אליהם יוסף, בבקר; ויִרְא אֹתָם, וְהִנֵּם זֹעֲפִים. מ, ז וַיִּשְׂאֵל אֶת-סְרִיסֵי פְרָעָה, אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּמִשְׁמֵר בֵּית אֲדֹנָיו--לֵאמֹר: מַדּוּעַ פְּנִיכֶם רְעִים, הַיּוֹם.**

19. **בראשית רבה פט, ז: ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי: פותרין היו אותו, אלא שלא היה קולן נכנס באזניו: שבע הפרות הטובות – שבע בנות אתה מוליד; ושבע פרות הרעות – שבע בנות אתה קובר. וכן אמרו: שבע השבלים הטובות – שבע מלכויות אתה כובש; ושבע השבלים הרעות – שבע אפרכויות מורדות בך.**

20. **ר' אליעזר אשכנזי: מעשי ה' – "ואין פותר אותם לפרעה" – היתה הכוונה גם כן לומר, שלא היה שום אדם נותן טעם, למה נראה החלום הזה לפרעה ולא לזולתו, ויוסף השיב לו זה ואמר (כ"ה) "את אשר אלוקים עושה הגיד לפרעה", כלומר – שיש סיפק בידו להחיות עם רב; ושלבך נראה החלום הזה אליו ולא לזולתו.**

21. **שד"ל מא, ח': ואין פותר אותם** - לא היה מי שידע לפתר אותם לפרעה להנאתו ולהנאת עמו, כי זהו מה שהיה פרעה מבקש, שיבינו מתוך חלומו דבר העתיד לבוא על עמו ושיועיל היותו נודע בטרם יבוא, כי היה מאמין כי לא לחנם שלח לו האלוקים את החלומות ההם, ובפרט ביום לידתו, שאם אין אתה אומר כן, מי מנע אותם מאמור לו פתרון ככל העולה על רוחם? ולפי זה יובן למה נכנס יוסף לתת עצה למלך, כי זה אמנם היה המבוקש, לא לידע העתיד, אלא לידע אותו כדי להשמר ממנו.

22. **רבנו בחיי: כתבו חז"ל: פרעה ראה החלום ופתרונו עמו, זכר החלום ושכח פתר**